

РОЗДІЛ 4 ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 346.1

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.65.27>

ЗАХИСТ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СУДІ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Педосенко А.І.,

*магістр права, Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

Педосенко А.І. Захист прав суб'єктів господарювання у європейському суді з прав людини

Робота присвячена дослідженню можливості суб'єктом господарювання подати заяву до Європейського суду з прав людини за захистом порушених прав, що гарантовані Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод та Протоколів до неї. Визначено чи є звернення до Європейського суду з прав людини за захистом свої прав конституційним правом кожного. Здійснено співвідношення термінів «суб'єкт господарювання» та «юридична особа», «особа», «неурядова організація», «група осіб», що вживаються в тексті Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Протоколів до неї. Визначено, чи тлумачиться поняття «юридична особа» автономно Європейським судом з прав людини. Зазначено чи всі суб'єкти господарювання мають право на подачу заяви до Європейського суду з прав людини в порядку статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Окрему увагу приділено статусу фізичних осіб-підприємців та державних унітарних підприємств у відносинах, що виникають під час подачі заяви до Європейського суду з прав людини для захисту своїх прав, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод. Визначено коло прав, якими наділені суб'єкти господарювання і які закріплені в Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Протоколах до неї.

Можливість подачі заяви суб'єкта господарювання до Європейського суду з прав людини є неочевидною, але реальною. Надаючи конкретні аргументи вдається довести цю можливість. Практика Європейського суду з прав людини також схиляється до цього, виносячи рішення за скаргами суб'єктів господарювання.

В той же час, суб'єкт господарювання не володіє усім колом прав, що гарантовані Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод та Протоколами до неї, що обумовлено особливістю його статусу. Це зумовлює необхідність визначення кола таких прав.

Ключові слова: господарське право, господарсько-процесуальне право, юридична особа, фізична особа-підприємець, державне унітарне підприємство.

Pedosenko A.I. Protection of the rights of the legal entities in the european court of human rights

The work examines the possibility for the legal entity to apply to the European Court of Human Rights for the protection of violated rights, guaranteed by the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and its Protocols. It has been determined whether an application to the European Court of Human Rights to protect one's rights is a constitutional right of everyone. The terms «legal entity» and «person», «non-governmental organization», «group of persons» used in the text of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and its Protocols were correlated. It has been determined whether the term «legal entity» is interpreted autonomously by the European Court of Human Rights. It is indicated whether all businesses have the right to apply to the European Court of Human Rights under Article 34 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Particular attention is paid to the status of persons-entrepreneurs and state-owned unitary enterprises in the relations arising while applying to the European Court of Human Rights to protect their rights guaranteed by the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. The range of rights granted to legal entities and enshrined in the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and its Protocols is defined.

The possibility of an entity to apply to the European Court of Human Rights is not obvious, but it is realistic. By

providing specific arguments it is possible to prove this possibility. The case law of the European Court of Human Rights is also proving this, ruling on complaints from businesses.

At the same time, the legal entity does not have the full range of rights guaranteed by the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and its Protocols, due to the peculiarity of its status. This necessitates the definition of such rights.

Key words: economic law, economic-procedural law, legal entity, person-entrepreneur, state unitary enterprise.

Постановка проблеми. Юрисдикція Європейського суду з прав людини (далі - ЄСПЛ) має поширення і на територію України, що дозволяє кожному звертатися до нього за захистом своїх прав, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенція). В той же час недостатньо дослідженим залишається питання можливості суб'єктами господарювання подавати заяву до ЄСПЛ. У Конвенції та Протоколах до неї не закріплено поняття суб'єкта господарювання, та не вказано що він може бути суб'єктом подання заяви до ЄСПЛ, проте це не означає, що у нього таке право відсутнє. Дослідження цього питання в юридичній літературі допоможе роз'яснити механізми захисту прав суб'єктів господарювання.

Стан опрацювання цієї проблематики. Питання захисту прав юридичних осіб у Європейському суді з прав людини були висвітлені у роботах Н. Блажівської, О. Данелії, А. Іваницького, Н. Кузнецової, Г. Нечипорук, Л. Снісаренко. Проте акцент у своїх роботах автори робили на дослідженні статусу юридичної особи у відносинах з ЄСПЛ. В той же час недостатньо дослідженим є питання захисту прав саме суб'єкта господарювання у ЄСПЛ.

Метою статті є розкриття питання можливості подачі заяви суб'єктом господарювання до Європейського суду з прав людини та визначення кола прав, що гарантовані Конвенцією та Протоколами до неї і можуть бути захищені ЄСПЛ, у випадку якщо суб'єкт господарювання подаватиме заяву до Європейського суду з прав людини.

Вклад основного матеріалу. Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ, Суд) – це міжнародний судовий орган, однією з функцій якого є забезпечення дотримання зобов'язань державами за Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) та Протоколами до неї [1, с. 14]. Відповідно до пункту 1 Закону України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів N 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» Україна визнала обов'язковою і без укладення спеціальної угоди юрисдикцію ЄСПЛ в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції [2]. Стаття 55 Конституції України закріплює: «Кожен має право після використання всіх національних засобів юридичного захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна» [3]. Так як ЄСПЛ є міжнародною судовою установою і його юрисдикція поширюється на територію України – звернення до ЄСПЛ для захисту є конституційним правом кожного. Захист прав та свобод у Європейському суді з прав людини є юрисдикційною, а саме – судовою, формою захисту.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод визнає суб'єктами звернення до ЄСПЛ: державу (відповідно до статті 33 Конвенції) та особу, неурядову організацію, групу осіб (відповідно до статті 34 Конвенції) [4]. Термін «юридична особа» згадується в контексті визначення одного з суб'єктів мирного володіння своїм майном у статті 1 Протоколу №1 до Конвенції [5]. В свою чергу, термін «суб'єкт господарювання» не згадується ні в тексті Конвенції, ні в тексті жодного з Протоколів до неї. В цьому випадку потребує дослідження можливість суб'єктів господарювання звертатися до ЄСПЛ за захистом своїх прав, гарантованих Конвенцією та Протоколами до неї.

Частини 1 та 2 статті 55 Господарського кодексу України закріплюють, що суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством. Суб'єктами господарювання є: господарські організації - юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку; громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці (авт. – фізична особа-підприємець) [6].

Суб'єкт господарювання не може подавати міждержавні заяви, відповідно до статті 33 Конвенції, адже їх можуть подавати лише держави.

Співвідношення терміну «суб'єкт господарювання» та терміну «юридична особа», що вживається у статті 1 Першого Протоколу [5]. Поняття «юридична особа», що вживається в тексті Першого Протоколу

не тлумачиться ЄСПЛ автономно. І. Кретова вважає, що концепція автономного тлумачення термінів, які вживаються у Конвенції, означає можливість ЄСПЛ не брати до уваги значення цих термінів, яке в них вкладається у межах національних правових систем, чим забезпечити більш повний захист основоположних прав і свобод [7, с. 30]. Отже можлива різна інтерпретація цього терміну, в тому числі і за використання уточнень українського законодавства. Зважаючи на те, що згадана частина 2 статті 55 Господарського кодексу закріплює «суб'єктами господарювання є: господарські організації - юридичні особи...» [6] поняття «суб'єкт господарювання» та «юридична особа» можна співвідносити як видове та родове поняття.

Співвідношення терміну «суб'єкт господарювання» та терміну «особа», закріпленого у статті 34 Конвенції. У розділі II Цивільного кодексу України (далі - ЦК) закріплено дві категорії «осіб», а саме, підрозділ 1 ЦК регламентує правовий статус фізичної особи, а підрозділ 2 ЦК - правовий статус юридичної особи [8]. В свою чергу, у французькому тексті Конвенції (автентичному, на рівні з англійським варіантом тексту) використовується термін «*personne physique*», що у перекладі - «фізична особа», а не просто «особа», як вказано в українському перекладі.

Співвідношення терміну «суб'єкт господарювання» та терміну «неурядова організація», закріпленого у статті 34 Конвенції. Зміст поняття «неурядова організація» не розкривається на законодавчому рівні ні в Конвенції, ні в Протоколах до неї, ні в українських нормативно-правових актах. У Європейській конвенції про визнання юридичної особи міжнародних неурядових організацій (що була підписана деякими членами Ради Європи, але не Україною), а саме в пункті а статті 1 встановлено, що ця Конвенція застосовується до асоціацій, фондів та інших приватних установ (далі - НУО (авт. - неурядові організації)), які мають некомерційну мету для міжнародної корисності [9]. Існують також думки науковців, що підтверджують це твердження. Наприклад, І. Сибіга зазначає в тексті своєї роботи, що «неурядова організація» - це громадські об'єднання, які не є державними та комерційними (прибутковими) структурами [10, с. 229]. Варто зауважити, що наведений нормативно-правовий акт та думка вченого застосовуються у цій статті для розкриття поняття неурядова організація, проте вони не трактують офіційно термін, закріплений саме у тексті Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. До того ж, на противагу ним, існує думка А. Іваницького, який зазначає, виходячи зі змісту статті 34 Конвенції, що юридичні особи можуть бути скаржниками, лише будучи в статусі неурядових організацій [11, с. 148].

Співвідношення терміну «суб'єкт господарювання» та терміну «група осіб», закріпленого у статті 34 Конвенції. Підкріплюючи свої судження практикою ЄСПЛ [12], М. Буроменський робить висновок, що юридичні особи можуть подавати заяви групами [13]. В цей же час, термін «група осіб», в контексті статті 34 Конвенції, не тотожне терміну «суб'єкт господарювання». Як «група осіб» кілька суб'єктів господарювання можуть подати скаргу, і це підтверджується судовою практикою, проте один «суб'єкт господарювання» не є «групою осіб» в розумінні статті 34 Конвенції.

У формулярі заяви, що міститься на офіційному сайті ЄСПЛ [14], в тексті якого вказано, що він є «офіційним юридичним документом» у пункті А заявником на вибір можна обрати фізичну особу (А.1) або юридичну особу (підприємство, неурядову організацію чи іншу юридичну особу) (А.2). Цей факт надає можливість подавати суб'єктам господарювання - юридичним особам, заяви до ЄСПЛ.

Досліджуючи можливості фізичної особи-підприємця (далі - ФОП), як суб'єкта господарювання, подати заяву до ЄСПЛ варто визначити наступне. Досліджуючи Роз'яснення Міністерства юстиції України (далі - Роз'яснення), з'ясовуємо наступне: «Статус фізичної особи - підприємця: проблеми застосування законодавства» знаходимо уточнення, що принципи здійснення ним підприємницької діяльності роблять його подібним до юридичних осіб, тоді як в приватних відносинах (зачіпаючи приватні інтереси суб'єкта), він залишається бути громадянином - фізичною особою [15]. Термін «фізична особа-підприємець» не використовується в тексті Конвенції та Протоколах до неї. Отже, перед подачею заяви до Суду варто визначити ким є ФОП - фізичною чи юридичною особою. Варіант 1: фізична особа-підприємець визнається ЄСПЛ як юридична особа. Такий варіант можливий, адже ФОП, в контексті статті 55 Господарського кодексу України, є суб'єктом господарювання і здійснює господарську діяльність, а в контексті Роз'яснень це ототожнює ФОП з юридичною особою. Варіант 2: фізична особа-підприємець, подаючи заяву до ЄСПЛ, діє у статусі фізичної особи. Враховуючи Роз'яснення, якщо фізична особа-підприємець діятиме у статусі фізичної особи, вона може подати заяву про захист її прав, що не пов'язані зі здійсненням господарської діяльності і не буде при цьому вважатися «суб'єктом господарювання», тож в такому випадку її можна ототожнити з поняттям «особа», що згадане у статті 34 Конвенції.

Отже, такий вид суб'єкту господарювання як фізична особа-підприємець, подаючи заяву до ЄСПЛ для захисту своїх прав, пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності, може вважатися юридичною особою.

В юридичній літературі виникає думка, що юридичні особи публічного права не можуть подавати заяви

до ЄСПЛ. Наприклад, Л. Снісаренко зауважує, що до юридичних осіб, які можуть бути суб'єктами звернення до ЄСПЛ, відносяться об'єднання та організації, які не представляють державу і не засновані нею. Тобто, у контексті українського законодавства суб'єктами звернення до ЄСПЛ є юридичні особи приватного права і прийнятними можуть бути визнані заяви і невідприємницьких, і підприємницьких юридичних осіб [16, с. 2]. Такої позиції дотримується і Г. Нечипорук, вважаючи, що право на звернення до Європейського суду з прав людини стосується юридичних осіб, що не наділені публічно-владними повноваженнями [17, с. 43]. А. Іваницький, стверджує, що юридичні особи публічного права (державні, урядові підприємства, установи, організації) позбавлені права звертатись за захистом свого порушеного права до Європейського суду з прав людини [11, с. 148].

Надаючи конкретну відповідь на запитання чи всі суб'єкти господарювання можуть подавати заяви до ЄСПЛ варто зазначити наступне. Існує такий суб'єкт господарювання як державне унітарне підприємство. Згідно з частиною 2 статті 167 ЦК державне підприємство є юридичною особою публічного права і може бути створене державою [8]. Відповідно до частини 1 статті 73, державне унітарне підприємство утворюється компетентним органом державної влади в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини державної власності, як правило, без поділу її на частки, і входить до сфери його управління [6]. Отже, такий суб'єкт господарювання повністю представляє державні інтереси. В той же час, наведені вище думки вчених схилиються до того, що юридичні особи публічного права не можуть бути суб'єктами звернення до ЄСПЛ. Проте, в цьому випадку, інтереси державного унітарного підприємства можуть бути захищені, якщо сама держава подасть заяву до ЄСПЛ в контексті статті 33 Конвенції, захищаючи свої права та інтереси, що порушила інша країна. Проте як «юридична особа», що згадана в формулярі заяви [15], державне унітарне підприємство не зможе подати заяву. Виникає запитання, як бути з суб'єктами господарювання, у яких держава володіє часткою у статутному капіталі, а інша частка належить приватному секторові? Тобто такий суб'єкт господарювання має і державні, і приватні інтереси. В такому випадку логічно було би довести чий інтереси потребують захисту. Якщо захисту потребують державні інтереси у суб'єкта господарювання в конкретній справі – заяву можна подавати за статтею 33 Конвенції, а якщо інтереси приватного сектору у суб'єкта господарювання – за статтею 34 Конвенції.

Наступне питання, що потребує дослідження, виникає при з'ясуванні обсягу прав, що закріплені у Конвенції, якими наділений суб'єкт господарювання. Чи *суб'єкт господарювання* наділений правами людини? Фізична особа має більшу кількість прав, гарантованих Конвенцією та Протоколами до неї, на відміну від суб'єкта господарювання. Співпадають такі їх права, що доведено практикою ЄСПЛ: право на справедливий суд, закріплене статтею 6 Конвенції [18]; ніякого покарання без закону, закріплене статтею 7 Конвенції [19]; право на повагу до приватного і сімейного життя, закріплене статтею 8 Конвенції [20]; право на свободу вираження поглядів, закріплене статтею 10 Конвенції [21]; право на ефективний засіб юридичного захисту, закріплене статтею 13 Конвенції [22]; заборона дискримінації, закріплена статтею 14 Конвенції [23]; право на захист власності, закріплені статтею 1 Протоколу №1 [24].

У законодавстві України, а саме частині 1 статті 91 Цивільного кодексу України закріплено, що юридична особа здатна мати такі ж цивільні права та обов'язки (цивільну правоздатність), як і фізична особа, крім тих, які за своєю природою можуть належати лише людині [8]. Така ж ситуація і з правами, встановленими Конвенцією та Протоколами до неї – юридичні особи не можуть користуватися усіма правами фізичних осіб, що встановлені у цих нормативно-правових актах.

Подати позов до ЄСПЛ можливо лише на підставі порушення норм Конвенції або Протоколів до неї. Не можливо подати заяву до ЄСПЛ про порушення, наприклад, частини 1 статті 15 Закону України «Про акціонерне товариство». А подати скаргу про порушення права на захист власності, закріплене статтею 1 Протоколу №1 можливо.

Висновки. Аналізуючи викладені вище факти, результатами дослідження є такі твердження:

Суб'єкти господарювання є суб'єктами звернення до ЄСПЛ за захистом своїх прав, гарантованих Конвенцією та Протоколами до неї.

Фізична особа-підприємець, як суб'єкт господарювання, може подавати заяву до ЄСПЛ у статусі юридичної особи, якщо її інтереси пов'язані зі здійсненням господарської діяльності. Якщо фізична особа-підприємець діятиме у статусі фізичної особи, вона може подати заяву про захист її прав, що не пов'язані зі здійсненням господарської діяльності.

Інтереси державного унітарного підприємства можна захистити, якщо держава подасть заяву до ЄСПЛ в порядку статті 33 Конвенції.

Основні права, закріплені у Конвенції та Протоколах до неї, якими наділені і фізичні, і юридичні особи: право на справедливий суд, закріплене статтею 6 Конвенції; ніякого покарання без закону, закріплене стат-

тею 7 Конвенції; право на повагу до приватного і сімейного життя, закріплене статтею 8 Конвенції; право на свободу вираження поглядів, закріплене статтею 10 Конвенції; право на ефективний засіб юридичного захисту, закріплене статтею 13 Конвенції; заборона дискримінації, закріплена статтею 14 Конвенції; право на захист власності, закріплений статтею 1 Протоколу №1.

Список використаних джерел:

1. А.І. Педосенко. Рішення Європейського суду з прав людини у справі за скаргою суб'єкта господарювання та його виконання. Магістерська робота. Кафедра господарського права та господарського процесу Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ, 2021 р.
2. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів N 2, 4, 7 та 11 до Конвенції : Закон України від 17.07.1997 № 475/97-ВР. Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1997, № 40, ст.263.
3. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950. Документ № 995_004. Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 29.06.2021 року).
5. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод : Рада Європи; Протокол, Міжнародний документ від 20.03.1952. Документ № 994_535. Протокол ратифіковано Законом N 475/97-ВР (475/97-ВР) від 17.07.97. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text (дата звернення: 29.06.2021 року).
6. Господарський кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV. Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144
7. Кретьова І. Ю. Концепція автономного тлумачення у практиці Європейського суду з прав людини. *Право і суспільство*. 2015. № 4(3). С. 25-30 URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2015_4\(3\)_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2015_4(3)_7) (дата звернення: 29.06.2021 року).
8. Цивільний кодекс України. Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, №№ 40-44, ст.356.
9. Європейська конвенція про визнання юридичної особи міжнародних неурядових організацій. Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 24.04.1986. Документ 994_683. Верховна Рада України. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_683#Text (дата звернення: 29.06.2021 року).
10. Сибіга І. Сутність та специфіка діяльності неурядових організацій у контексті взаємодії з державною владою (теоретичні аспекти). *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. 2011. Вип. 2. С. 227-236 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2011_2_24 (дата звернення: 29.06.2021 року).
11. Іваницький А. М. Юридична особа як суб'єкт звернення до Європейського суду з прав людини. *Правова позиція*. 2020 № 2 (27) С. 148
12. Рішення ЄСПЛ у справі «Agrotexim» та інші проти Греції», від 24 жовтня 1995 року, заява № 14807/89. HUDOC. European Court of Human Rights. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57951> (дата звернення: 29.06.2021).
13. М. Буроменський. Звернення до Європейського суду з прав людини. Практика Суду і особливості українського законодавства. *Харківська правозахисна група*. Випуск #55 інформаційно-аналітичного бюлетеня «Права людини» Харківської правозахисної групи. 30.03.2004 рік. URL: <http://khpg.org/1080677442> (дата звернення: 29.06.2021).
14. Як подати заяву. Формуляр заяви. *European Court on Human Rights*. Веб-сайт. URL: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/forms/ukr&c=> (дата звернення: 29.06.2021).
15. Статус фізичної особи - підприємця: проблеми застосування законодавства. Мін'юст України; Роз'яснення від 14.01.2011. Документ № n0012323-11. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0012323-11#Text> (дата звернення: 29.06.2021).
16. Снісаренко Л. Ю. Захист прав юридичних осіб в контексті конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 5 URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1241> (дата звернення: 29.06.2021).
17. Нечипорук Г.Ю. Конституційне право на звернення до Європейського суду з прав людини та механізм реалізації права на виконання його рішень. Дис. ... Канд. юрид. наук : 12.00.02. Ужгород, 2019. 232 с. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/22722> (дата звернення: 29.06.2021).
18. Рішення ЄСПЛ у справі «Regent Company» проти України», від 29 вересня 2008 року, заява № 773/03. HUDOC.

European Court of Human Rights. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-85681> (дата звернення: 29.06.2021).

19. Рішення ЄСПЛ у справі «G.I.E.M. S.R.L.» та інші проти Італії, від 28 червня 2018 року, заяви №1828/06, №34163/07 та №19029/11. *HUDOC. European Court of Human Rights*. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-184525> (дата звернення: 29.06.2021).

20. Рішення ЄСПЛ у справі «Delta Pekařny A.S.» проти Чехії», від 02 січня 2015 року, заява № 97/11. *HUDOC. European Court of Human Rights*. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-146675> (дата звернення: 29.06.2021).

21. Рішення ЄСПЛ у справі «Editorial Board of Grivna Newspaper проти України», від 16 липня 2019 року, заяви № 41214/08 та 49440/08. *HUDOC. European Court of Human Rights*. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-192461> (дата звернення: 29.06.2021).

22. Рішення ЄСПЛ у справі «East/West Alliance Limited» проти України», від 02 червня 2014 року, заява № 19336/04. *HUDOC. European Court of Human Rights*. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-140029> (дата звернення: 29.06.2021).

23. Рішення ЄСПЛ у справі «Granos Organicos Nacionales S.A.» проти Німеччини», від 24 вересня 2012 року, заява № 19508/07. *HUDOC. European Court of Human Rights*. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-109807> (дата звернення: 29.06.2021).

24. Рішення ЄСПЛ у справі «Budivselno Investytsiyna Grupa 1» проти України», від 17 грудня 2020 року, заява № 56903/10. *HUDOC. European Court of Human Rights*. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-206508> (дата звернення: 29.06.2021).